

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 14 fil., a dóua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea şi Admini-
stratiunea Unirii»

în
Blas.

Anul XII.

Blas 18 Ianuariu 1902.

Numérul 3.

Autonomia catolică.

Am arătat în articolul prim din numărul trecut, ce vederi domnesc între singuraticele partide ale membrilor adunați acum la congresul autonomiei catolice.

Ținând samă de importanța netăgăduită, ce o au hotăririle acestui congres, adunat chiar acum la Budapesta, am luat dispoziții, să avem raportori speciali la acel congres, cari să ieie anume notiții pentru noi.

Se spun cu ast fel de ocazii multe lucruri, sînt momente, cari altora nu le lasă nici o impresie, dar pentru noi sînt importante, și nu e bine să fie trecute cu vederea.

Raportorii nostri să vor nisui să urmărescă cu totă atenția desbaterile congresului și se însemne ast fel de momente, dacă se vor da.

Începem azi cu publicarea rapoartelor despre fie care ședință și vom urma tot așa până ce se va termina congresul.

Se prevede că mult nu va decide nici de data asta, pentru că vederile singuraticelor partide sînt în mare opoziție una cu cealaltă. Mai că și acum congresul își va amăna lucrările sale pe vreme îndelungată, până ce se vor mai schimba ómenii și împrejurările.

Marele pericol de care era amenințată și biserica noastră prin proiectata autonomie probabil va fi delăturat.

Congresul autonomiei catolice.

— Raport special al „Unirii”. —

Ședința I.

Joi în 9 Jan. s'a ținut în casa magnaților prima ședință a congresului autonomiei catolice. De față sînt prelații în frunte cu Vaszary, Schlanch, Samassa, Császka pe cum și alți dignitarii bisericesti și un mare număr de celebrități politice ca Zichy, Apponyi, Rakovsky, Ugron etc. President e primatele Vaszary.

După verificarea protocolului din ședința trecută, presidentul pune întrebarea, dacă congresul este învoit a lua de basă discuțiunii proiectul nou de autonomie, întocmit amăsurat pretensiunilor guvernului pe cum și a corului episcopesc, de comisiunea de 27 sau nu-l primește?

Primul orator contele Zichy Nándor nu primește proiectul nou, fiind că nu aceea i-a fost însărcinarea comisiunii de 27, ca să vină cu un proiect nou de autonomie, ci ca în proiectul vechiu și primit de către congres să la în considerare și părerea minorității. Un proiect primit nu se poate considera de neesistent și apoi nici așa nu e sigur congresul, că guvernul ar fi aplicat a primi proiectul acesta nou, pe care îl înainteză acum comisiunea de 27. Din contră el are informații, cum-că guvernul nu primește nici chiar proiectul acesta.

Se alătură la proiectul vechiu și cere, ca acela să se pună la desbatere.

Iuliú Hoványi referentul comisiunii de 27, ia în apărare proiectul, care este întocmit ast fel, încât după judecata ómenescă trebuie să-l primescă și guvernul. De alt cum proiectul nou nimic nu dă din drepturile formulate în proiectul vechiu, chiar de aceea comisiunea de 27, a formulat o declarațiune în care congresul nu abzice de drepturile, ce i-le asigură legile țării, ci își rezervă dreptul de a și le valida în decursul timpului, când și împrejurările politice îi vor fi mai favorabile.

Contele Apponyi Albert propune ca discuția să se începă pe basa proiectului nou. Subcomisiunea de 3, a tractat cu guvernul, dar trebuie să comunice, că n'a putut cădea de acord cu părerea aceluia întru toate.

Au mai vorbit Ugron, Rakovszky apoi ședința s'a amănat pe ziua următoare.

Ședința II.

President contele Iuliú Szapáry. În ședința de astăzi s'a continuat discuția generală, mai ales asupra punctului, că óre congresul poate să continue discuția, când nici nu cunoște părerea guvernului cu privire la autonomia.

Delegatul Simonyi-Semadam a făcut propunerea, ca comisiunea de 27 să refereze mai întâi despre pertractările avute cu guvernul și numai după aceea să se discute în merit. Dacă guvernul, a zis Simonyi nu voiește să ne dele autonomie, atunci nu ne mai tot porțe cu vorba. Spună-și părerea pe față și atunci nu va trebui să ne dăm drepturile din mână, ci ni-le vom pretinde așa după cum legile țării ni-le asigură.

Propunerea lui Simonyi-Semadam o sprijinesc Rakovsky, Ugron, Zichy etc. În contră ei a vorbit contele Apponyi. Comisiunea de 27 nu poate să facă nici o referadă oficiósă despre concesionile guvernului, de órece nu le-a primit acelea în mod oficiós, dară comisiunea de aceea totuși și-a ținut

de datorință a aduce și aceea ce a înțeles numai pe cale privată, la cunoștința congresului. Deci chiar de ar face comisiunea referadă despre pertractările avute cu guvernul, această nici decum nu ar fi obligătoare pentru guvern.

Pnându-se la vot, propunerea lui Simonyi-Semadam a căzut cu 45 contra 67 de voturi. Dintre episcopi a votat pentru propunerea lui Semadam contele Mailáth, Csáky, Várossy, pe când cei alaiți în frunte cu Schlanch, Samassa etc. au votat contra.

Ședința III.

Sâmbătă a fost una dintre cele mai interesante ședințe ale congresului catolic. A vorbit Apponyi despre pertractările subcomisiunii de 3 avute cu guvernul, ér enunțiațiunile lui au fost de mare importanță. Galeria încă era ticsită de lume. Presidiéză din nou Vaszary.

Apponyi și-a pus totă dialectica în cumpănă numai ca congresul să primescă proiectul acest nou al comisiunii de 27.

În vorbirea sa de astăzi a marcat liniile între cari să poate crea autonomia catolică.

Înainte de toate a spus, că comisiunea de 27 a ales 3 membri din sînul său, cari s'au pus în conțelegere cu episcopii, cu cari au și căzut de acord în curînd asupra punctelor principale. Cu guvernul au pertractat următoarele trei puncte cardinale:

1. *Umplerea beneficiilor mari.* Cu privire la punctul acesta guvernul rămâne pe lângă dreptul său de până acum și recunoște numai dreptul de *observare* al senatului autonomie.

2. *Administrarea averilor.* Ministrul a excepționat pasagiul formulat în elaboratul prim de autonomie despre administrarea averilor bisericesti. Pasagiul acesta — „administrarea averilor este dreptul autonomiei catolice” — viue în contradicere cu art. III. 1848 și de aceea nici aici nu poate da autonomiei alt drept, cel mult dreptul de ași putea face observările la una ori alta poziție.

Comisia a renunțat atunci la dreptul de administrare, dacă guvernul ar fi aplicat a da autonomiei dreptul de *preliminare*. Ia ce ministrul a răspuns, că dreptul de *preliminare* fiind un drept superior celui de administrare, cu atât mai puțin poate renunța la acest drept.

Mai interesante au fost emuciațiunile lui Apponyi, cu privire la școle. Elaboratu I. al comisiunii de 27 enunță, cum că conducerea școlilor superioare: universitatea din Bpesta, academiile etc. o iee din mână ministrului rezervîndu-și autonomia și-eși

dreptul acesta, atât în cea-ce se ține de denumirea directorilor, cât și aceea a profesorilor. Cât să ține de școlile superioare, ministrul a declarat, că nu e aplicat a recunoște nici un fel de drept de amestec al autonomiei. În ceea ce atinge înse școlile medii (gimnaziile, școlile reale, comerciale) părerea ministrului s'a apropiat de cea a comisiunii. Ministrul e învoit la aceea, ca autonomia să aibă dreptul de a candida tref la scaunul de *director* la școlile medii, dintre cari ministrul să denumescă unul; denumirea profesorilor înse și-o rezervă și-e și aici nu e aplicat a face autonomiei nici o concesione.

Ce ne rămâne deci nouă? a întrebat Apponyi. Ne rămân școlile poporale, aici putem să ne validăm toate drepturile. Putem să creăm comune bisericesti țării și prin ele opiniune catolică conșcie. Putem să dăm un avânt neprevăzut spiritului catolic, să creăm un public catolic tare și conștient de drepturile sale. Putem să ducem spiritul acesta, ce îl creem noi în școlile poporale mai sus, în școlile medii, la care avem directori de aceea pe cari noi i-am candidat și trebuie să știm, că directorul este inima, centrul, sufletul unui gimnas.

Impresia după vorbirea lui Apponyi a fost, că splendidul discurs și dibăcia lui oratorică a câștigat majoritatea congresului pentru proiectul nou al comisiunii de 27.

Lui Apponyi i-a răspuns Zichy Nándor cu puternice argumente. A arătat că guvernul n'a lăsat absolut nimic din punctul său de vedere. A adunat congresul autonomiei numai silit, ca să momescă pe un timp opinia publică catolică, revoltată prin legile politico bisericesti. Astăzi, când și așa s'a liniștit spiritele, numai are lipsă de a face concesionii nici de a crea autonomie catolică. Ce lipsă vom avea de școlile po-

porale, când aceea ce am sădit noi acolo, o va infecta curentul cosmopolit și ateist ce dominază astăzi în școlile medii? Că directorul îl candidăm noi, dar cine îi va fi stăpânul? Dără și influința directorului asupra unei școle medii atâră de la stăpânul care îi poruncește și de la calitatea corpului profesoral. Stăpân îi va fi ministrul, corpul profesoral va fi denumit tot de ministrul, unde vedeți deci aci crearea unei sântose opinii catolice?

Opoziția l'a aplaudat însuflețit pe bătrânul Zichy.

Sedința IV.

Judecând după impresia generală și deducând după modul cum au fost primiți oratorii, contrari punctului de vedere a guvernului, majoritatea congresului nu pare a fi pentru primirea proiectului elaborat de comisia de 27.

După verificarea procesului verbal din ședința trecută preș. contele Iuliú Szapáry deschide ședința. Primul orator e redactorul jurnalului „Magyar Állam” Iosif Hortoványi. Dintru început declară categoric, că proiectul la nici un cas nu e de primit. Făcând istoricul chestiunii, arată cum prim-ministrul din 1895 i-și dă învoiala pentru întemeierea autonomiei catolice. Și de n'ar fi chestia diferitelor bunuri și fundațiuni ar fi și autonomie. Dar ast fel pretinzându-se și mai departe recunoșterea tutelei guverniale, proiectul nu-l poate primi. A fost o nefastă idee din partea congresului, de-a alege o cale intermediară întru exprimarea pretensiunilor și dorințelor sale față de supremul său patron prin mijlocirea guvernului, care numai prin intervertirea adevărului și prin împărțirea unor desastrose sfaturi informeză pe supremul nostru patron! (Aplause.) Cu guvernul nu poate pertracta.

de orece alt fel ar reduce întrégă chestiunea la tristul rol al unei acțiuni politice. De cât o autonomie câștigată prin tîrg, mai bine nimic. De ast fel nu află nici un motiv mai temelnic care ar putea determina pe cineva pentru primirea acestui proiect. Să zice, că o parte din cler și statul episcopal? Poziția acestora a fost tot de una pentru completa autonomie. În primirea acestui proiect vede o formală abdicere de la drepturile ce-i compet bisericeii catolice. S'ar pregăti prin primirea acesta mormintul autonomiei ce vom să câștigăm și mormintul acesta ar arăta urmașilor rușinoșa noastră capitulare. Nu primește proiectul.

Urméză br. Gabriel Andreánszky. Constată, că nu e interpretul voinței guvernului, nu vorbește ca politician, ci ca catolic. Au fost numite „săculețe de cerșitori” propunerile făcute de guvern, dar ca cerșitori au parcurs lumea primii răspânditori ai creștinismului (Intreruperii: Alte vremuri!) Primește proiectul, pentru-că vede în el baza, pe care edificând mai departe, să pôte ajunge completa autonomie!

Profesorul universitar Iuliu Sághy e următorul orator. Respecteză înalte vederi ale contelui Apponyi, dar nu-i admite părerea. Nici autonomie, nici prospectul unei viitoare autonomii nu-l află în proiectul com. de 27. Nu e intrasigent, și are deplină încredere în bunăvoința guvernului, deși nu pune alături cu cele bisericesti motive politice, totuși e pe deplin convins, că guvernul încă nu și-a spus ultimul cuvînt în această chestie, ér ce privesce chorul episcopal acesta s'a declarat încă în anul 1870, că toate drepturile — excepționând cele „divini iuris”, să fie transmise. În consecunță va observa și astăzi tot aceeași poziție și atunci autonomia va fi completă. Nu primește proiectul.

FEUILLETON.

Iliá căprariul din Cárnecia.

(Schită bănățânescă.)

Iliá căprariul din Cárnecia, carele înainte cu vre-o 8 ani juca mare rol în viața publică a satului sus numit, a ajuns éráși de povestea satului. Vestea lui a ajuns chiar și la urechile adormitei „Dreptatea”, carea în foiletonele sale a descris amăruntit peripețiile vieții sale. Cum a ajuns Iliá căprariul în slujbă, cum s'a „sfădit Iel cu chinezul” — cum a „grijit Iel de căzaniile ómenilor, când frigeau răchia”; cât era el de prevenient față de domniul „dila Oravița” — și în fine sórtea sa tristă, că l'au lăpădat din slujbă bichierii de Cárnicieni.

De opt ani s'au schimbat multe. „Chinezul cel vechi s'o dus dracului, și o vinit un om de ómenia” carele sciea că ce e satul fără de Ilié și îi sciea prețni meritele și cunoștințele sale. „Reprezentanța comunală în anul trecut la chiebat ca și universitățile pe profesorii distinși în slujbă. „Iel” omul interesului public nu mult s'o gândjit, nu mult s'o sfiit” și „li-o făcut pră placu bichierilor de Cárnicieni.”

Iliá căprariul avea ambiții mari.

„Chinezul și mare cu cumeții și repreșantții satului se sfătuiău, care slujbă ar fi mai potrivită pentru Iliá. Unii ziceau că iar căprariul, alții că șumar, dar alții că soboș¹⁾ pe câmp — căci sciut feste, că Iliá e umblat și cu pușca.”

¹⁾ păzitor.

„Iliá lera afară la feréstră și își ascuța urechile ca lepurile, că bine sciea că despre Iel vorbese acum totă lumea.”

— Măi Ilió! Bine că iesci aici. Ian spunem tu — ce slujbă ți-ar plăcea mai bine? — zice chinezul.

— Domnule chinez! Poi să nu șovăesc mult. Io am fost și prin Oravița. Io mis umblat prin lumie și țară. Am fost și pă la Bezirk cu câtă vr-o carte dala domnul notaros. Apoi când am fost păsta căzanie ober.

La auzul căzanelor totă „reprisăntanța” începe să bufnescă de ris, căci bine aminte și-aduc cât de beat era atunci Iliá.

— Ilió! — zice chinezul — apoi măi scurto dracului — nu începe de la vacu lumii — pră scurt spune-ne ce ai vria să fi.

— Apoi ca să vă spun bași driepit, io macar și chinies mic.

— Tu chinies mic, care poartă socoțile satului? Mă, dacă tu nu sci număra nici câtul trefi oi cu patru bol.

— Io? — io nu sciú? Dar pântru cie am fost io prin lumie și țară? Io nu mis prost ca aialaltii Cárnicieni.

— Apoi dacă cie pricepi la socoța, Ian vină și nie fă una.

— Baș mis bucuros.

Iliá și pune cojocul pe cuier și sufulcându-și mâna, udă țerusa și se pune la masă.

— Mă Ilió! Baș acum faciem socoțile satului. Nici cum nu ieșim la cale — hai scocie-ne din nécas! Dacă socoța asta o scoți la cale, să sci că baș chinies mic cei fac. Ecă îți spun că ciam plăcit io păstă an.

Chinezul dieteză érá Ilié scrie pe cum urméză:

Plata miá a chiniesului alui marie 60 dá bānci	60
Plata alui soboșilor 80 dá bānci	80
Príntru un pod am plăcit 3 bānci și 5 librie	35
Lu spāia am plăcit príntru páșunat baș 125 dá bānci	125
La esament am dat la copii 92 dá crițari	92
Arciá și piene am cumpérat de 15 crițari	15
Suma	2945

— Iacă că făcui socoța ai scos din ladă 2945 dá bānci.

— Cāt mă?

— 2945 dá bānci.

— Ba 2000 dá draci să ce ia.

— Chineșe! Să mă bată Dumnezietú dá nu ai scos atāta. Socoata nu mincie.

— Nu să pócie! Príntru Dumnezéú cum ași fi prăpădit io atāta amar dá ban?

Cumeții și repreșantții cāntau la chinies, iar chiniesul asuda de fricá, ca căzanul când curge răchia. Cumeții adaug încă odată socoța și Iliá i om cu minte Baș 2945 dá bānci.

Chinezul gălbiniá și roșia de fricá. Tot nu se încredea în Iliá. I dádu în gând bóbele de pásule, cu cari fácie socoța la tîrg nevastă-sa Brāndușa.

— Măi Jefto! Ian adu o ólá de pasulie!

— Hí mă! O ici o să prāndzim chiniese?

— Nu fi prost și cară-te. Pásulie da crudá, boabe adu!

Jefta străjanul sārind întrun picior fuge la mama Brāndușa după pásulie.

Urmază vorbirea plină de temperament a abatelui *Ioan Dudek*. Nu află în vorbirea lui Apponyi motive destul de plausibile și convingătoare. Nu admite o ulterioară posibilitate a dezvoltării autonome, căci în întregă mișcarea acesta să poată observa începând din anul 1848 — o puternică decadentă. În proiect și cele mai minimale competențe sînt suprimate. E de părerea lui Apponyi, că într-o autonomie să fie adusă în deplină consonanță cu *împrejurările speciale ale poporului magiar*, dar nu poată privi de directivă voința unui ministru, care este în *ultima ratio* numai personală, arată drepturile autonome a celorlalte confesiuni și declară, că nu o poată întări inferioritatea evidentă a bisericii catolice, cu votul său catolic! (Aplause!) Unde-i astăzi acel eras catolicism accentuat de atâtea ori de contele Apponyi? Unde-s stâlpii bisericii? (Rakovszky: Slanch!) Se teme de judecata nepreocupată a istoriei. Nu primesce proiectul.

Contele *Vladimir Zichy*: Arată cele trei puncte principale ale autonomiei: *dreptul de candidare, administrarea averilor și instrucțiunea*. Astăzi statul e interconfesional, sau se poată zice fără confesiune, e natural deci că nu-i compete dreptul de candidare. Ce privește administrarea averilor, guvernul promite dreptul de control asemenea unui birou de informații. Avem dreptul de a contempla administrațiunea — dar responsabilitatea nimănui nu e în mîna noastră. Ce va fi din instrucțiune? Vedem scepticismul, necredința secerând șirele tineretului. Guvernul ce lucră în direcția asta? Ar fi cel mai potrivit timp, ca instrucțiunea să ajungă în mîna bisericii. — Négă ori ce folos practic amintit de contele Apponyi. Să fie ale noastre școlile populare — dar unde-i garanția, că tinerimea părăsind aceste școle

în celealalte nu se corupe? Nu primesce proiectul.

Ultimul vorbitor e abatele *Molnár*. Nu crede în sinceritatea guvernului, care numai promite — dar nimic nu dă. Autonomia contemplată ast fel, rămîne și mai departe supusă ingerințelor guvernului, care vrea să-și mențină și mai departe drepturile ce-i competenț. pe cînd religiunea catolică era religiune *de Stat*. Nu primesce proiectul.

Sedința se incheie.

Sedința V.

Sedința din 14 Ian. érá-și a fost bine cercetată căci așteptau cu toții vorbirea delegatului *Rakovszky*, care și în parlament s'a dovedit de un iscusit și temut contrar al guvernului. Fără îndoială, că vorbirea lui *Rakovszky* a contribuit mult la hotărîrea ce să așteptă asupra proiectului nou de autonomie.

Sedința de altcum a decurs ast fel: Primul vorbitor a fost *Demko Kálmán*. Se alătură la proiectul nou, căci e în credință, că și prin autonomia, ce o asigură proiectul acesta, vor puté ajunge la rezultate frumoșe. Vorbitorul a fost mulți ani profesor scie, ce însemnă a avea școli, în care tu să fii stăpân, scie și aceea, ce va să zică a fi stăpân, de o cam dată chiar și numai în școlile populare.

Nici de guvern nu este motiv, ca să se témă cineva în măsura aceea, cum o descriu delegații opoziționali; guvernul bună óra la aprobarea cărților de școlă e cu considerare numai la calitatea manualelor și nici de cât la persoanele resp. instituțiunile, cari au edat cărțile respective.

Rakovszky István: Simte greutatea situațiunei. Nici cînd nu a fost biserica ca-

tolică într'o crisă mai mare, ca tocmai acuma, nici chiar pe timpul lui Iosif II. căci atunci un gând a stăpînit reprezentanții bisericii și primatele *Baryányi* a protestat în numele tuturor episcopilor în contra dispozițiilor ilegale ale împératului. Congresul s'a adunat pe baza ordinului împératesc, contra-semnat de ministrul *Wlassics*, ca să creeze autonomia catolică pe baza elaboratului din 71, luând înse în considerare și *împrejurările schimbate* de acum. Cari sînt împrejurările acestea? Acelea, cari de atunci și pînă în ziua de astăzi, au strivit tot mai mult drepturile bisericii catolice, cari i-au mîncat fondurile, fără a da cui-va sémă, au adus legile politico-bisericesci, ca să producă și prin acestea confuzie și să o ducă la o desorganizare completă.

Așa a ajuns biserica catolică astăzi, un organism mare dar neputincios.

Și acuma mersul logic ar fi, ca luând și împrejurările acestea în considerare, să cerem o autonomie cu un cerc de activitate mai mare ca în 1871 și acum contele Apponyi în schimb ne aduce un schelet, de care ori ce om cu simțeminte catolice se va feri.

Ministrul nu voiesce autonomia catolică, cu sub-comisiunea de trei s'a purtat ca și cu nisce persoane, cari conspiréză în contra cuiva. N'a voit să tracteze de cât numai pe ascuns, pe lângă cea mai mare discrețiune, protocol n'a luat, ci și-a petrecut așa cu domni, ca interpocula. Dacă ar întreba acuma cineva, că ce părere are ministrul referitor la punctele celea trei, despre cari a amintit contele Apponyi, cine ar scie spune hotărît? Ministrul n'a voit să se declare oficios, ca să aibă drept a nu primi nici chiar proiectul acesta nou, să ne lase, să abzicem de tóte drepturile și apoi să nu primescă nici acesta.

A trecut apoi la proiectul însuși combătându-l punct de punct. Noué, a zis, proiectul nou nu ne dă de cât școlile populare, dar ce vom ajunge noi cu școlile populare, cînd avem lipsă de o inteligința catolică?

Despre „*Declarațiunea rezervării de drept*” adanse în proiect, în care biserica catolică i-și rezervă unele drepturi, zice *Rakovszky*, că tóte drepturile se pierd prin ast fel de declarațiuni. O ast fel de declarațiune atirna de la prețuirea, ce o légă cineva de ea. Un drept rezervat, pe care eu nu-l pot executa nici odată, ce folos am de el? Chiar Apponyi a fost acela — atunci era în opoziție — care cînd a fost discuția în parlament asupra §. 14 din legea de război și guvernul a fost constrîns să momescă opoziția, a dat asemenea o *declarațiune de rezervare*, pe care Apponyi a numit-o *glumă de carnaval*.

Se zice, că guvernul nu estradă fondurile, pentru că vine în conflict cu articolul de lege XXX din 1883, dar acesta este o esplicare greșit. căci articolul de lege XX din 48 dă egală îndreptățire tuturor confesiunilor, deci s'au dee și catolicilor ce au protestanții să pună și pe aceea sub dispoziția art. de lege XXX din 83.

A fost copil, cînd la vîzut pentru prima óra pe Apponyi. N'a crezut, că se vor întîlni vre odată ca contrari și cu atît mai puțin a crezut, că și în chestia

Pîn ce aducea Jefta păsulea, chinezul îșiștergea de pe frunte sudorile reci: Vedea deja temnița. Iliă în sémnul victoriei sucea musteța dreptă — ochiesind cînd în dreptă, cînd în stînga, érá reprezentanții aflau speșele cam prea mari pentru un sat cum e Cárnecea.

Păsulea sosi.

— Ian să vîd io socóta asta. Brîndușă cu păsulia nu să smincese nici cînd. Acasă io mis banca — și copila meú Petru e grițariú — ér Brîndușă facie socóta. Brîndușă miț vindie lîna cu chilurile și dacă vindie trei chili dzicte cîtră mine: chineză ia în mîna trei bóbe dá păsulie — dacă vindie oane dá dzecie grițari, dzicte cîtră Petru: tucăcie muma. Ia în mîna dzecie bóbe — și așa socóta e în rînd. Așa să faciem și noi. Tu cumetule i fi bancă érá tu meú Jefto grițari. Căți grițari dzic io atâtea bóbe'ial tu — și câte bînci dzic io atâtea bóbe iai tu cumetule. M-ați înțeles?

— Ha? Înțeles.

Piata mia a chiniesului 60 dá bînci. Ia tu cumetule . . . 60 bóbe dá păsule

Platalu soboșilor . . . 80 " " "

Pentru un pod am plăcit 3 bînci și 5 librie adiecă 50 de grițari. Tu cumiete ia 3 bóbe. ér tu Jefto 50 dá bóbe . . . 3 " " "

La spăia am plăcit printru pășunat. . . 125 " " "

268

Adecă 268 dá bóbe dá păsulie dá bînci.

Jefta are în mîna 50 dá bóbe dá păsulie . . . . . 50 dá bóbe

La esament am dat la copii 92 dá grițari . . . . . 92 " "

Arciă și piene am cumpérat dá 15 grițari . . . . . 15 " "

157

Jefta numeră bóbele și are 157 dá grițari adiecă dzicte chiniesu o bancă și 57 dá grițari érá la cumetás 268 dá bînci — socóta facie 269 dá bînci și nisce grițari.

— Tare bine scie tu face socóta măi Ilio, să ce fie loat dracu.

— Macar cu trei saci de păsulie să sococesci tu, și atunci socóta mea e bună, că io prá arciă am făcut-o.

Chinezu se mai linisci, căci cam așa scia și el că a luat din ladă. Iliă și de astă dată perdu slujba de chiniesiă.

Tótă antistia după acesta se duse și beú alvălucul păsulei.

Dr. Iosif Stegescu.

cea mai importantă a bisericii catolice vor sta față în față. Apponyi prin dialectica lui puternică a vrăjit congresul autonomie, dar va fi vai de biserică, căci vor zidi o cetate în care va intra guvernul, ér ei vor rămânea afară. Nu primesce proiectul.

A mai vorbit *Viczmándy*, care s'a declarat pentru proiect.

(Va urma.)

Neconsecuenți. — Am arătat în un număr trecut, cum de inconsecuent purcede onorabilul comitet central al Asociațiunii în distribuirea stipendiilor și cum prin ast fel de proceduri înstrăineză tot mai mult pe ómenii de Asociațiune.

Azi, am ajuns la cunoștința unui lucru, care spre părerea noastră de rău, e merit ca și mai mult să contribuie la răcirea orii cărei simpatii pentru Asociațiune.

E vorba adecă, că cutare concurent la stipendiu, — din întâmplare ér student la Blaș — n'a putut fi combinat la stipendiu, deși era pur eminent, pentru că . . . s'a auzit că atât el, cât și tatăl său au de gând să se facă uniți.

Grozav păcat și neadevăr, amândoi sînt uniți de mult. Un lucru nu-l scim încă, de când Asociațiunea a redevenit o pepinieră a ortodoxiei? Și de când onorabilii din comitetul central s'au făcut așa de fervenți campioni ai lui Foție, de nefericită amintire?

De o cam dată atragem atenția dlor din Sibiu, asupra celor scrise de un sibian ortodox în nr. de Joi al „Tribunei poporului“ de la Arad. Sperăm, că vor pricepe cele scrise acolo, că-s destul de românește spuse.

Craniul lui Petöfi.

Am promis în numărul trecut, că vom reveni asupra acestei chestiuni, care ține în agitație mai ales spiritele compatrioților magiari. După o dispariție de 50 și mai bine de ani, capul marelui poet, care a electrisat masele cu versurile sale patriotice, iese de odată la iveală și încă la Blaș, unde mai puțin s'ar fi gândit ori cine. De aci urmază, că conlocutorii noștri magiari cu toții, sînt absolut contra acestei descoperiri.

Dar să descriem în linii generale evenimentele cum s'au urmat până acum:

Prin Novembre n. a. tr. dl Carol Fischer, funcționar la procuratura din Sibiu, cetește în „Vasárnapi Ujság“ un articol, în care se publicau nise scrisori de ale lui Petöfi. Articolul era iscălit de dl *Kéry Gyula*, incredințatul societății Petöfi, pentru adunarea relicuiei rămase după marele poet național.

Dl Fischer e nepotul chirurgului Reichenberger, care prin anii 60. era medic archidieceșan în Blaș. Pe masa sa Reichenberger avé tot de una o căpățină de om, la care ține foarte mult și ori câte întrebări i-au adresat cunoscuții orii membrii familiei, răspunsul său era evasiv. Cei mai mulți conglănesesc în aceea, că Reichenberger a spus, că era capul unui oficer magiar din revoluție.

Pe când era încă în Blaș au fost început cercetările după Petöfi. Cercetările acestea l'au turburat pe bătrânul, care luând capul l'a dăruit gimnasiului din Blaș. Toți profesorii mai bătrâni de la gimnasiul nostru își aduc bine aminte de craniul acesta, pe care era o hârtiuță cu inscripția „Capul unui oficer rebel din 1848.“

În 1889 bătrânul Reichenberger s'a mutat definitiv de la Blaș la Pesta, unde a și murit în 1895. La despărțire a descoperit nepotului său August Fischer, acum uotar în Valhid, că a cui a fost craniul și unde se află acum, dar a cerut să păstreze în taină descoperirea acesta, căci se temea să nu fie pedepsit pentru acesta.

Reichenberger era de nascere vienez. Ca medic militar a locuit la Pesta în casa sarma Carol. În timpul petrecerii în Pesta, nu odată va fi avut ocazie să vadă și audă pe Petöfi, care pe atunci era capul tinerimei. În revoluție a fost împărțit la regiment I. român de graniță, care era aproape de Sighișoara, cu prilejul luptei dintre Ruși și Bem, al cărui adjutant fusese Petöfi.

După publicațiile oficiale din acel timp, e sigur că, îngroparea căduților în bătaia de la Sighișoara a fost incredințată austriecilor și special diviziunii de sub comanda br. Heydte, sub porunca cărnii stătea și grăniterii români.

Se spune, că Reichenberger trecând prin câmpul plin de morți și răniți, a văzut la o margine de drum pe un tiner, pe care l'a cunoscut îndată, că e Petöfi și fiind că era mort, i-a tăiat capul și l'a așezat în geamantan. Fiind căldură mare, capul a început a se corupe și așa a trebuit să-l fiérbă.

În sinceritatea și onestitatea lui Reichenberger nu se îndoiesc în Blaș nici unul din aceia, cari l'au cunoscut, ca de pildă Ill. Sa dl preposit Moldovan, Rsmul canonic Mateiș ș. a.

Cetind articolul din „Vasárnapi Ujság“ dl Fischer, care se ocupa de mult cu gândul să descopere, unde se află craniul lui Petöfi, a scris o epistolă dlui Kéry. Acesta, care desvóltă o neîntrecută activitate spre a ajunge în posesiunea fie cărui lucru, care a aparținut vre-odată poetului, a rămas surprins la cetirea acestei scrisori. După ce Fischer și a dona óră a dat răspunsuri sigure la întrebările ce i-au pus, dl Kéry a călătorit la Sibiu, unde a discutat cu frații Fischer toate detaliurile. În același timp, auzénd că craniul se află în Blaș s'au înteles, că reintorcénd la Pesta îi va trimite lui Fischer ceva obiect pentru museul din Blaș, pe care acesta aducéndu-l ca dar gimnasiului, va cerea, da de cum-va póte să capete craniul. Fischer a și fost în Blaș cu un vultur, pe care l'a dat prof. Dr. Cheșan. În societatea acestui profesor a vizitat apoi și museul, unde a aflat mai multe craniuri, printre cari a descoperit și pe cel căutat. Custodele museului se întelege, n'a putut să-i dărniéscă craniul și așa Fischer a plecat din Blaș fără el, insciințând pe incredințatul societății, că craniul lui Petöfi se află în Blaș și a și umblat cu el în mână.

Până ce s'ar mai lua alte dispoziții, doi delegați de ai societății Petöfi s'au prezentat la min. Széll și apoi la min. Wlassics, povestindu-i rezultatele ajunse și rugând pe

ministru să întrevină la Escel. Sa Mitropolitul, pentru păstrarea în loc sigur a craniilor, aflătoare în museul din Blaș. Escelenta Sa în întelegere cu Rsmul director I. Hossu, au luat dispozițiile, ca cele trei craniuri să fie închise până la altă dispoziție în o cassă de fier.

Sâmbătă în 11 ert. a sosit la Blaș, delegatul societății dl Kéry Gyula, împreună cu dl Fischer. Planul era, ca să ducă craniul la Pesta, Escel. Sa înse a declarat dlui Kéry, că fără scirea Consistoriului nu póte permite așa ceva, a dat voce înse să li-se arete craniile păstrate în cassa de fier. Dl Kéry a privit mult căpățina lui Petöfi, surprins de faptul, că toate particularitățile și semnele distinctive i-se potriveau. Așa de esemplu bulbucăturile de de-asupra ochilor și mai ales cavitățile dinților, din cari apare, că dințele canin din stânga era tare ieșit în afară.

Era de față cu acest prilej: direct. Hossu, protopretorul *Simonffy*, prof. *Viciú*, *Deac*, *Banfi*, *Precup*, *Fodor*, *Suciú*, *Domșa*, doctorii *Pop* și *Solomon*, redactorul „*Unirü*“ și mulți alții.

Dl Kéry a vizitat ziua următoare pe Ill. Sa dl preposit, pe Rsmii canonici Mateiș și Uilacann, și pe alți privați, cari sciau ceva despre craniul acesta.

De odată a telegrafat despre rezultatul cercetărilor vice-preș. societății Petöfi, cerénd trimiterea alor doi antropologi, cari să studieze craniul. Dl Bartók Lajos, a răspuns, că antropologii ar dori să fie adus craniul la Budapesta și acolo cercetat de toți, cu tot aparatul științific, ceea ce la Blaș nu s'ar póte face. Spre acest sfirșit ministrul Wlassics a și adresat o scrisóre Escel. Sale Mitropolitului.

Când scriem aceste șire nu cunoșcem încă hotărîrea Vener. Consistor, dar ori care ar fi aceea nime nu póte pretinde, ca gimnasiul din Blaș să estradeie din museul său un obiect, care e proprietatea sa și pe care l'a păstrat și până acuma și cu atât mai virtos îl va păstra și pe viitor, fiind o móșce prețioasă pentru totă lumea cultă.

Atâta a conces Escel. Sa, ca prof. de desemn Flaviú Domșa, să desemneze craniul pentru societatea Petöfi. Dsa, după chiar mărturisirea dlui Kéry, s'a achitat perfect de bine de însărcinarea acesta, desemnând craniul în față, în profil și maxila superióră și schițând și o parte a museului din Blaș unde a fost conservat craniul. Tóte desemele acestea, cum și unele vederi din Blaș, vor apăre probabil în cel mai apropiat număr al revistei „*Vasárnapi Ujság*“.

Joi sara dl Kéry a fost întrebat la telefon, dacă desemele de pe craniul din Blaș sînt precis esecutate, pentru că toți căți le-au văzut au rămas surprinși de asemnarea cu descrierile lui Jokai, care va și scrie asupra lor.

Vineri a fost ședință consistorială, care s'a învoit ca să fie dus craniul la Budapesta și studiat de antropologi. Doi profesori vor duce craniul.

În „*Magyarország*“ de azi, Barta Mikiós serie un vehement articol prim contra legendei cu craniul lui Petöfi.

Corespondințe.

Controla în școlile noastre.

Arhidieceasă, Jan. 14.

Progresul ori cărei instituțiuni depinde nu numai de la însuflețirea și conștiințiozitatea, cu care membrii își cunosc și împlinesc chemarea, de la dispozițiunile superiorității, ci în mare parte de la controla exerciată de autoritatea supremă.

Școlile noastre ca unele instituțiuni omenești stau și ele sub această regulă.

De ore ce în școlile noastre cu organizarea de azi controla e superficială și imperfectă, așa e și progresul. Sint comune întregi unde în 10 ani nu ies 50 băieți, cari să știe ceti, scrie și calcuța, cât se recere pentru a se pute aplica la o măestrie, industrie sau să-i potă lua folosul în viață.

Mi se pare că aud pe unii zicând: acolo sint preoții și protopopii.

După părerea mea, controla ce o fac acestia e neșeficientă și neducătoare la scop — și anume, ce privește controla preoților respective a parohilor locali aceea e neșeficientă din următoarele motive:

1. De multe ori parochul e indiferent față de școlă, apoi există și preoți căror le lipsește capacitatea și pregătirea pentru a o putea face.

2. Cel ce ar voi să o facă în parohiile proprii nu o pot face, pentru-că prin aceea devin persecutați de autoritățile administrative politice — și vin une ori în conflict cu poporul — căci învățătorii neglijenți, pentru ca să se asigure, să pun în ore cari relații de intimitate cu organele administrative, făcând servii politice și de cancelarie notarilor. — Acestia apoi îi laudă la inspector etc. iar dacă preotul vrea să-l reguleze îl acuză în secret de agitator contra ideii de stat, de un om care urește consolidarea statului și voește a delătura pe toți lucrătorii consolidării ideii de stat — deci de aci provine și ura și acțiunea contra lui. Ast fel apoi îi succede a să asigura pe sine, și a-l espune pe preot celei mai grele prigoniri. Apoi ca succesul să fie mai sigur, lovitura și răsunarea mai aprigă, învățătorul neglijent merge mai departe. Agită poporul în contra preotului, ceea ce îi este ușor, de ore ce administrațiunea îl ajută, iar de obiect îi servesc greutatea școlii, pedepsirea celor ce nu o frecuentă etc.

3. Sint și preoți cu năravuri rele, pe cari nime nu le știe așa de bine ca învățătorul, apoi atunci când preotul vrea să-l aducă la ordine, acela îi răspunde: de vei da tu, eu îți voi întorče, iar de vei face — voi face și eu. Și ast fel să încheie un pact între doi păcătoși — în urma căruia suferă al treilea nevinovat: „școlă.”

Iar motivele pentru care nu e suficientă și ducătoare la scop nici controla protopopescă sint:

1. O controlă perfectă ar pretinde vizitarea școlii nu o dată pe an sau de două ori și la timp anume înainte avisat, ci cel puțin la 30 zile, dacă nu la 14. Dar aceea protopopul nu o pot face — căci nu dispune de timp și spese.

2. Unii din protopopi nu stau în curent cu progresul învățămîntului și nu posed cunoscința manualelor școlastice.

3. Pe unii nu îi interesează progresul numai diurnul, apoi încolo tot e bine.

După ce am arătat neșeficienta și imperfectiunea controlii parohiale și protopopesci, să naște întrebarea, care ar fi modalitatea mai acomodată pentru o controlă folositoare?

După părerea mea s'ar recere: un oficiu de inspector arhidieceșan, salariat, care neîncetat să viziteze școlile.

Apoi în fie care tract să se organizeze un post de vizitator școlar fără salariu, din preoții mai de știință, aflători mai în curent cu mersul progresului și manualelor școlii; cari apoi să fie obligați a vizita pentru propria perfecționare școlii și esamene de la școlile de stat și alte confesiuni; apoi cercul lor în fie care lună 1—2 ori pentru constatarea stării învățămîntului.

Nesmintit așa pretinde ca vizitatorii acestia, să asiste la esamene, împreună cu protopopii; în fie care școlă după esamen în prezența lor să se cetescă clasificările și împartă premiile și tot ei să deie îndrumări părinților pentru școlarii mai capacitați.

Ași afla de necesar asistența inspectorului arhidieceșan la esamenele de la școlile medii din religiune apoi, a vizitatorilor la școlile de stat, aflători în cercul lor, căci statul poate acuși pași cu pretensiuni de controlă și propunere, care nu poate fi binevoitoare, ăr biserica voind așa exercia un drept, de care nu s'a folosit la vremea sa, ușor poate căpăta ușa.

f.

„An nou fericit!”

Ca rescumpărare a felicitărilor de ss. Sărbători au intrat la fondul subsidiar al preoților următoarele sume:

transport	91 cor.
Nic. Rațiu, Tritul-sup.	2 ”
Ars. P. Bunea, Sibiu	2 ”
I. Pantea, Riciu	1 ”
Iac. Popa, Blaș	2 ”
Vas. Moldovan, Blaș	2 ”
Tit L. Bitea	2 ”
I. Br. Hodosiu	5 ”
Vas. Suciă, Căpușul-de-c.	2 ”
I. Triff, K.-Szt.-Márton	2 ”
Ioan Hossu, Milașul-mare	3 ”
Îliu Poruț, Cămpeni și soția Iulia	3 ”
Suma	117 ”

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Evlavioșii mei poporeni din Petridul-de-jos: Onisiu Petru lui Juonaș, au cumpărat pe sama s. bisericii un Eucologiū nou cu legătură de lux. Rotariu Ștefan lui Maxim cu soția sa Tuliōra Chiorean un rind de vestimente bisericesci de catifea neagră cu toate apartinentele în preț de 75 cor. Cenan Todor cu soția sa Todossia, un rind de vestimente bisericesci de mătășă colorate cu toate apartinentele pe s. sărbători a Născerii Domnului, în preț de 80 cor. Dumnezeu să le resplătescă pioșilor mei fi acest sacrificiū! *Iosif V. Balint*, preot. — Stimatul Domn Beniamin Clococean, comerciant și soția sa Elena născ. Stoica, parochien gr.-catolici din Tohanul-vechiu, au procurat și dăruit s. bisericii locale o preafumosă și artistică lucrată „Carte de aur” în preț de 40 cor. 25 fil. Bunul Dumnezeu să le resplătescă nobila faptă! Tohanul-vechiu, ziua de Crăciun 1901. *Moise Brumboiu*, administrator paroch. gr. cat.

Din Arhidieceasă. *Laur Anca*, preot. gr. cat. în Rețitea, distr. Morlăceli, a fost trecut cu ziua de 1 Jan. n. c. în șirul preoților deficienți.

Pentru fondurile arhidieceșane. În favorul fondului Internatului de fetețe s'au făcut următoarele donațiuni: Ioan Micu, Sevestreni, Aron Macariu, Hopârta, Candid Cristea, Spălnaca și Alesiu H. Coste, Tihău, câte 8-48. Ioan Moldovan, Catina, Simeon Pop, Luna, Simeon Rus, Turda-Tur și Const. Rus, Șermașul-mare, câte 9-02. Ioan Mărian, Beldiu, Petru Cordea, Șpring, și Ioan Pop, Morlaca, câte 9-04. Laur. Pasca, D.-S.-Mărtin, Vasiliu Andrea, Ighiu, Dem. Boariu, Bobohalma, Amos Frăncu, Benic, Petru Rus, Chiciudiu, Ioan Maior Aiud, Art. Codarcea, Turda, Ales. Albini, Ciufud, Emil D. Măcelariu, Berchiș, Iosif Costin, Sân-Petru, Emil Pop, Feneș, Vasiliu Pop, M.-S.-Georgiu, Petru Iacobescu, Vereșmort, Dionisiu Boeriu, Velt, Dionisiu Aron, Gurariului, Georgiu Pop, Mihail, Nicolau Galea, Inoc, Dem. Aron, Cichindeal, Ioan Boeriu, Lechința, Ioan Bucur, S.-Georgiu și Aur. Pasca. Aiudul-de-sus, câte 9 cor. Aurel Poruț, Dezmir a dăruit 5 cor. ca rescumpărare a felicitărilor de anul nou.

Hymen. *Vasiliu Lohan*, teol. abs. univ. și candidat de profesor, și-a ținut fidanțarea cu Dăora *Lucreția Madincea* din Lugos la 14 Ian. a. c.

Ziaristic. „Apărarea națională” valorosul ziar bucureștean, apare de la anul nou sub direcția dlui *Bogdan Petriceicu-Hașdeu*. Dsa spune în „un cuvint înainte” între altele și următoarele: „Astăzi mai cu samă, când ne rânjește de la crivăț o scârbosă propagandă muscălească pseudo-ortodoxă, în care din usurință sau din nesciință se pot aluneca vr'o câți-va Români descereerați rublomanii, astăzi mai mult ca ori când eu sint dator a mă avinta fără șială în prima linie a luptătorilor, fericit dacă mă sacrific. — „Revista ilustrată” fundată înainte cu patru ani de păr. Baciū din Șolmuș, de la 1. Jan. c. are de redactor responsabil pe dl avocat *Dr. Victor Onișor* din Bistrița care a introdus mai multe inovații și asigurându-și colaborarea mai multor scriitori cu reputație literară, speră să ridice nivelul revistei, care costă pe an 6 cor. și apare de două ori la lună.

Invitare. Reuniunea română de cântări din Năsăud invită la serata musicală împreunată cu teatrul și urmată de dans, care se va aranja în Năsăud Sâmbătă în 18 Ianuar st. n. 1902. în sala de gimnastică de la gimnasiu. Venițul curat e destinat în favorul fondului reuniunii. Se vor executa mai multe cântări și la urmă se va juca piesa, „Cinel cinel” de Alexandri.

Dare de samă. Subscriși din incredințarea comitetului „Reuniunii femeilor rom. greco-cat. din parochia Sâncelului pentru decorarea bisericii” facem următorul scurt raport. Reuniunea la finea anului I. al activității sale a avut un capital de 857 cor. 23 fil. câștigat parte ca tace de la membrii, parte ca contribuiri și parte ca venit al tombolei aranjate la 3 Februarie n. 1901, care capital pe lângă totă criza economică până la finea anului 1901 multămită Tatălui ceresc s'a ridicat la suma de 1133 cor. 95 fil. Membrii fondatori: femei cu taca de 20 cor. numără Reuniunea 6. ăr bărbați cu taca de 10 cor. 4, între cari în anul 1901 am avut fericirea a înscrie și pe stimatul Domn *Dr. Eugen Bran adv.* în Teaca născut în comuna Sâncel și pe stimata sa soție *Amalia* născută *Șimon*, ăr între membrii ordinari s'a înscris stimata *Dnă Cornelia Șimon n. Bran* din Sângeorgiul de Câmpia solvind taca anuală de 2 cor., pentru care sprijin memoratiū binevoitori primescă pe calea această multămita Reuniunii. Sâncel la 14 Ianuarie n. 1902. *Maria Vlăsa* presidentă. *Vasiliu Smigelschi* secretarul Reuniunii.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

COLINDELE NOSTRE.

Originea. Numirea. Importanța lor în fond și formă.

Sintem încă sub impresiunea plină de duioșie a frumóselor *immuri*, ode, balade s. legende religioase, ce resunară pe la casele noastre în sara de Crăciun. Erau mângăioșele colinde, cari le ascultăm cu pietate tradițională. Trăim în ele și cu ele. De ele nu ne putem despărți, cum nu vrem să ne părăsim de doină. Zădarnice au fost și hotărârile conciliilor,¹⁾ că nu le-au putut scóte nici din biserică. Le-a canonisat usul și pietatea poporului. Le-am ascultat ca copii. Am crescut cu ele și eu duiósă pietate le ascultăm în casele noastre, la uși, la ferestă, în biserică chiar. Colindătorii ne cântă sugestiv:

„Cine ascultă colinda,
Ascultă-i Domnu ruga,
În tot ceasul și acum!“

Și noi ne facem o datorință creștinescă, de a-i asculta.

Să ne ocupăm puțin de originea și numirea lor.

Colinda peste tot, ca imn religios, este cea mai veche creațiune poetică populară și originea ei se pierde de parte în seclii preistorici, când póte, au servit ca *litani* liturgice.²⁾ În cultul elino-roman sârbătórea Calendelor: *festum Calendarum*, *Καλανδών ἑορτή*, ne amintesc Sabeismul, cultul sórelui. Colindele noastre își au esplicarea originii în datinele vechilor Români, de la cari ne-a rămas prin tradițiune usul, schimbându-se, în unele, numai fondul păgânesc în creștinesc. Dar cu tóte schimbările introduse prin cultul creștinesc, totuși se mai află asemenări între colindele noastre și imnurile *vedice*, cum ne convingem mai virtos din refrenele lor.

Până aici se unesc scriitorii, cari s'au ocupat de originea colindelor. Nu așa stăm cu chestiunea despre originea și etimologia numirei lor.

Unii din scriitorii nostri deduc numele *colindă* de la latinescul *calendae*. 1-a zi a lunii,³⁾ căci argumentează ei, timpul colindelor noastre coincide cu al Saturnalelor și cu colindele lui Ianuariu, când se făceau serbări, daruri ș. a. S'ar părea tare natural, că de unde este datina, de acolo să fie și numirea. Totuși n'o putem afirma, fără óre care nedumerire. Observăm, că Românul din *calendarium* a făcut *cărindariu*; așa dar rēdăcina *calend-cărind*. De unde urmază prin analogiă, că din *calendae* să se derive: *cărinde*, după tóte legile fonetice române. Nu s'a întâmplat așa. Ba Spaniolii au și ei numirea latină: *Calendas*.⁴⁾ Acum, dacă originea cuvintului totuși este latină, romană, cum să ne esplicăm faptul, că o avem comună cu tóte

gintele slave? Au împrumutat ele de la români și datina și numirea. — „cum credeau în patriotismul lor fericitii Laurean-Maxim.⁵⁾ ori au luat-o Românii de la Slavi?

Premitem, că în România zic *colind*, ér noi cești din Ungaria: *colindă*, pl. colinde.

Se scie, că în limba veche slavă colinda se numesc *koléda*,²⁾ ér a colinda: *koledvati*³⁾ = a cânta imnuri de Crăciun. ca la noi. Bulgarii zic: *koled*, *koleda*, *kolende*, = Crăciun; ér rusecul: *koléda*, *kolindu* = zéul păcii la Slavi vechi și sârbătórea aceia; apoi *koljada* sînt urări de Crăciun și de anul nou, cântate de comun la ferestă, de unde verbul *koljadovati*. În dialectele mai mici ruseci: *koljada* = cântec de Crăciun. Așa sârbesc: *koléda*, *kolénda* = cântec și dar de anul nou; de aici: *koledovati* și *koléndati*, a colinda de Crăciun și de anul nou. Tot așa în limbile slovene: *koléde*, *kolédnica* = colindă, colindită. În limba albanesă încă aflăm *Ooléndră* = covrig (colăcel); în neogrecă: *Κολανδον*, covrig; *Κολανδα*, colindă.⁴⁾ În România numesc *colindele* covrigii dați colindătorilor. Ast fel pe la noi să aude numai cam în glumă: „colindită cu codiță,“ și ér: „dă-mi covrigu, că mi-i frigu!“ — în România înse, póte serios:

„Bună dimineața. dați-ne colindéța!“⁵⁾
— Aceste tóte dovedesc influința slavonă.

Observăm, că repausatul G. Dem. Teodorescu. în studiul său: „Noțiuni despre colindele române.“ București 1879. rădămat pe autoritatea eruditului slavist Miklosich și a scriitorului rus Marin Drinov din Moskva. împacă lucrul ast fel: Slavi își celebrau și ei o sârbătóre păgână slavonă tocmai pe la Calendele lui Ianuariu. Venind în atingere cu Românii creștini, mai întâiu cei din Pannonia, la începutul convîrtirei lor adoptară numirea latină de *colénda*, în locul vechei numiri păgâne slavone, cum s'a întâmplat și cu sârbătórite latine *Rosalia* devenite *Rusalii*.⁶⁾

Pronunța: *corindă* cu *l-r* este rotacism local prin unele părți ardeleni și mai desă în refrene: „*corinde-o!*“ Acésta apoi corespunde legilor fonetice române cu privire la originea din *calendae*. Hasardăm hipotesa, că óre când așa se va fi zis *corindă*, *corinde-o*; ér prin influința slavonă, prin care avem și numele *Crăciunul*, și refrenul *Ler* ș. a. am adoptat numirea: *colindă*, *colind*.

Asupra *Magyarilor* usul și numirea noastră au avut influință activă. Ei zic a român *Kolindák*, adică colindele românesci. În limba literară se zice și *Karácsony-estek*. dar vulgul numai: *kolinda*, *kolindál* („ne *kolindálj* már annyit“) = a cere cântând. Mai zice vulgul și *kántál*, *kántálni*, a colinda, cânta colindă. Ea este cu totul românescă.

¹⁾ Dicționar. limbii rom. ad voc. *calenda*.

²⁾ Veđi A. Cihac. Diction. d'Etymolog. Elem. Slav. ad voc. și Miklosich: Slawische Element. im rumunischen. Wien 1861. pag. 25.

³⁾ Voltigi F. Vocabulariü iliric, Viena 1803, ad voc.

⁴⁾ Cihac, op. cit.

⁵⁾ G. Dem. Teodorescu op. cit. pag. 12.

⁶⁾ G. Dem. Teodor. op. cit. pag. 22—23.

Etimologia cuvintului *colindă* va fi încă de sigur obiect de dispută și de studii mai adânci, cum merită aceste „prețioase reliquii“ — cum le numesc repausatul Săulescu.

Cu privire la cuprins deosebim colinde:

a) *religioase*, cari sînt material biblic creștinesc. Sînt adică *immuri* în onórea Născerii Domnului; *ode* Preacuratei sale mame; sau: *legende* întru amintirea patimelor Mântuitorului Christos. și peste tot, a rēscumpărării. Colindele de acest fel sînt creațiuni poetice în stil poporan, dar conceptul lor și materia vėdesce pe *autorul cărturariu*: preot, călugăr sau dascăl. În respectul formal aceste nu presintă importanță așa mare, pentru că stilul lor se modernisază tot într'una, ca în tóte produsele lirice poporane. — Dacă înse pentru studiul istoric al limbii n'au deosebită importanță, ele rămân totuși *monumente strălucite ale talentului poetic*, care le-a născut și le-a rotunđit limbajul.

Éta o ast fel de colindă:

„Crăciun cel bătrân.“

„Ce sară e d'asta sară?
„florile dalbe!“^{*)}
„Asta-i sara lui Crăciunu,
„Lui Crăciunu cel bătrân,
„Tot își mână slugile.
„Să deie fin boilor.
„Slugile din graiü grăiaü:
„Fin boilor cum le-om da,
„Că s'a aprins poiata?
„Crăciunésa cea bătrână
„Póle dalbe suflicară
„La poiata alergară;
„Róua peste boi cădură,
„Pe sub boi érba crescură.
„Se luară se duseră
„La umbruța plopului;
„Ér plopul din graiü grăia:
„— Dă-te, maică, după mine,
„Că mie mi-i greü de tine,
„De tine, de fiul tēü,
„De Fiul lui Dumnezeu!“
„Maica sfintă îl blăstēmară:
„Fire-ai. plópe. blăstēmat
„De mine, de fiul meü.
„De Fiul lui Dumnezeu:
„Frunza ta să nu mai stee,
„Nici de sóre, nici de bóre,
„Nici de vînt, nici de rēcóre;
„Nici ziua, și nici nóptea.
„Nici în tot una vremea!“
„Se luară se duseră,
„La umbruța bradului;
„Ér bradu din graiü grăia:
„Dă-te, maică, lângă mine,
„Mie nu mi-i greü de tine,
„De tine, de fiul tēü,
„De Fiul lui Dumnezeu!“
„Maica sfintă îl alduiare:
„— Fire-ai, brade, alduit
„De mine, de fiul meü,
„De Fiul lui Dumnezeu.
„Și din sin' brade. să-și facă,
„Stîmperări sufletului
„Și odihnă trupului!“

(din Luna-de-Arieș.)

(Va urma.)

^{*)} Repețit după fie care șir.

CELE PATRU GARÓFE.

Povestire din istoria Polonilor sub ultimii Jagelloni

de Paul Popovici.

(Continuare.)

VI.

Ast fel vorbi Sigismund și Modrșevsky obosit îl ascultă în tăcere. Sorele de mult și-a fost părăsit culcușul său și razele lui ardeau tare pe cei doi amici.

— Să mergem acolo sub umbra teiului aceluia, unde atât de adese am ședut cu ea — zise Sigismund. Încă mai să ascultî istoria timpului celui mai nou, dar cu deosebire hotărîrea mea cutezată!

Când a ajuns la locul indicat, Sigismund își continuă povestirea:

— Șese luni sînt acum, de când îs în Wilna ca veduv. Căsătoria mea cu Elisabeta și cei trei ani trecuți, îmi sînt înaintea ochilor mei sufletesci, ca tot atâtea visuri, ce aș sburat de mult. Aici îmi vin în minte cu deosebire acele momente, cari le-am petrecut cu ângerul meu, cu Olga. Bătrânul Radzivil se face ca și când ar fi uitat totul, el numai în afaceri de stat și și atunci foarte rece vorbește cu mine. Nu de mult l'am întrebat despre Olga, și el spre marea mea mirare, mi-a răspuns că fata lui e veduvă și că după mórtea bărbatului său numai de cât i-a scris, că îndată ce va fi în ordine cu sócra sa, va merge acasă. Acum fantasia mea s'a schimbat în caprițiú. Eú am voit să o ved cu ori ce preț. Tot mereú am întrebat după ea și în fine am primit vestea, că a sosit. Nu mi-a trebuit alt ceva. Când m'a cercetat Radzivil în afaceri oficióse l'am întrebat:

— Radzivil, fca Dtale a sosit?!

— Cu o săptămână mai înainte de acésta, — a fost răspunsul.

— Oh, iubite Radzivil, îmi pare rău, că te-am supérat, înse binele patriei a poftit-o acésta. Numele Dtale încă l'am cetit între acelora, cari poftiau de la mine ca o condițiune sine qua non spre a puté ajunge la tron, căsătoria mea cu fca împératului. Sciu că nu bucuos și-aí scris numele, înse împrejurările ast fel aú adus cu sine. Acum concedé-mi ca să mai pot vedé odată pe Olga la casa Dtale proprie!

— În adevér că numai în casa mea o poți vedea Alteță, pentru că în grădină nu mai merge de mult. Înse te rog crută-o. Femea e o creatură debilă și ea e foarte simțitoare; și numai o privire de a Dtale i-ar puté sgudni întregă ființa — răspuse Radzivil.

— Nu, ei nu-i este permis să scie că cine sînt. — am răspuns eú. Atunci eram aprópe un copilandru și eram mai fără mustétă, înse cei trei ani și suferințele mele, aú cauzat mare schimbare în totă infățigarea mea. Spune-i că aștept pe un ofțer rus, carele călătorește la Curte.

Abia s'a învoit la acésta bătrânul.

— E bine! zise el. Femea mea și așa diminéța tare de timpuriú călătorește pe 2—3 zile, la fratele său. Olga, carea este obosită de drum nu o va însoți, și așa de când a venit, abia și-aú putut spune una alteia ce aveáu pe inimă. Cu soția mea se departă și cea mai mare parte dintre servitori și cu mine nu rămân numai două slugi credinciose și o servitoare, cari acum de ani de zile sînt inițiați în toate secretele mele. Așa dară mâne.

La timpul hotărît, în trăsura închisă am mánat la casa lui Radzivil. Tatăl conform învoeii făcute, m'a prezentat sub numele acela. Eú am tăcut și m'am prefăcut ca și când nu aș înțelege bine limba polonă. Ea, abia dacă s'a uitat la mine.

— Iubite Modrșevsky, când am revédut-o, abia m'am putut reținé pe picioare. Veduvă la 19 ani cu toate grațiile ei; adevérat că pe fața ei nu mai înfloriau rosele ca mai de mult, fața ei era ca și o flóre, pe carea o sárută mai întâiú razele sórelii ce se trezesce; ochii ei negri, deși străluciau și acum ca doi luceferi, mărturisiau de durerea ei. Vesmîntul ei de doliú înse îmi spunea, că am un sfînt óre care înaintea mea. Ast fel amorul meu încă mai tare s'a înflăcărât ca mai înainte. Înse a trebuit să mă stăpánesc, spre a observa, că óre nu voiú puté descoperi la ea vre-un semn cât de mic, din care aș puté deduce, că-și mai aduce aminte de mine. La acésta servitóra mi-a fost spre ajutor. Acea zise, că Olga după pránz de regulă se retrage în chilie cea mare și acolo pe lângă acordul de harfă, cântă numai cantece triste. Eú am rugat-o să-mi fie spre ajutor ca să pot asculta cîntarea Olgei de la început până la sfîrșit, fără ca ea să mă potă vedé. Servitóra la timpul acela, m'a condus în o chilie mică, carea prin o ușă de sticlă, era în legătură cu sala cea mare. Deși ușa era acoperită cu perdele, eú totuși am putut-o vedé. Tóte aceste, servitóra le-a isprăvit în mod foarte isteț. Îndată ce a intrat Olga în sală, a început a cînta de jale.

Păreții chiliei împodobia tablourile tuturor regilor Poloniei, între cari Radzivil a aședat și pe al meu. Abia și-a isprăvit cîntarea, a mers la chip și cu ochii scáldați în lacrimi a luat cele patru garófe, pe cari le-am fost dat eú cu ocaziunea despărțirii noastre. Când se ulta la flóri, când la chip și suspina adênc. Acum eram în curat. Ca nu nebun am năvălit în sală, m'am aruncat în genunchi înaintea ei și i-am arêtat inelul de pe deget, care l'am fost primit de la ea cu ocaziunea despărțirii noastre, și cu glas înecat de plâns am zis cătră ea:

— Mă mai cunosci? Oh, ved că nu m'ai uitat!

Nu voese să te rețin mai de parte iubite pŕetine cu cine scie ce bagateluri. Ea sêrmána a primit multe lovituri din partea soții. Era trecută peste anii copilăriei. Era obosită și tristă. După o conversare mai lungă zise cătră mine:

— Noi ne iubim amîndoi, înse împrejurările nu ne conced, ca amorul nostru să fie binecuvîntat din partea bisericii. Noi trebuie să ne încunjurăm unul pe altul, și rog pe Alteța Ta ca în venitor să mă crute.

Nóné nu ni este permis mai mult să ne vedem unul pe altul; pe Dta deja te așteptă o altă principésă!

Acum s'a născut în mine o hotărîre cutezată.

— Fii cu respect — am zis — față de fiul de rege încoronat și inima ta nu i-o dărui până atunci, până când ca pe mirésa lui nu te va conduce la altar!

Ea la aceea m'a fixat și a oftat. Întru aceea a pășit în lăuntru tatăl său.

— Alteță — zise surizênd — noi ne-am înțeles ca să păstrăm secretul, înse așa se vede că Alteța Ta te-ai tradat.

Eú atunci i-am spus, cât am suferit și cât a dorit sufletul meu după Olga, dar cu deosebire de atunci, de când ca veduvă petrece în Wilna. Apoi, ascultă amice — i-am spus propusul meu, ca să mă cunun cu ea în secret. Când-va aúși tatăl meu și nobilimea, drept că la început se vor opune ca să recunóscă căsătoria noastră, în fine înse totuși se vor liniști. La aceea înse nici pe ea nici pe tatăl său nu mi-a succes să-i pot îndupleca.

După aceea, după datina veche — de câte-va ori ne-am întîlnit în grădină; rugărilor mele și stima mea față de ea, i-aú mișcat inima, și ea nu s'a mai opus. Înse tatăl său a rămas tot cel vechiú și nici în un chip nu voesce să-și dea consimțimîntul, ca să ne unim în secret, pentru că se teme de resbunarea regelui și a nobilimei. Asta e starea mea prezentă, — pentru aceea sum așa trist.

Un necas mare zace în mine, și acésta durere nu pentru repausata mea soție a cuprins sufletul meu, pe cum cugetă și tatăl meu și voi. Mulți curteni a trimis tatăl meu la mine ca să mă mângăie, înse eú nu de mângăiere, ci de ajutor am lipsă. Modrșevsky, unieul meu amic, carele tot de una drept și sincer m'ai iubit, acum ajută-mi! Îți spun că eú pe tot ce e mai sfînt aici pe pămînt m'am jurat, că altă femeie nu voiú lua în căsătorie, odată mi-am jertfit amorul! Acum numai abstaú de la propusul meu, ori ce s'ar întimpla. Eú am făcut destul tuturorora, — și sînt încoronat. Viața omului stă din esperiență! Odată m'am supus minții, înse acum numai pot contra sta inimei.

Ast fel își fini fiul de rege povestirea. Modrșevsky minunându-se, mult timp stătu tăcut ca un mut, înse mai târziu mângăia pe Sigismund, carele era de tot agitat prin enerarea celor întimplate. Îi promise că va îndupleca pe Radzivil să-și dea învoirea la căsătoria secretă, și în fine va lucra într'acolo la regele și nobilimea superióră, ca să le câștige și învoirea lor, pentru că el deși tînér, totuși are mare influință în afacerile statului.

În timpul acesta sórele s'a înălțat la punctul cel mai înalt și cei doi amici s'aú reintors în cetate.

(Va urma.)

Bibliografie.

A adăru:

Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750. făcută de vicariul episcopesc Petru Aron și publicată de Dr. Augustin Bunea, canonic mitropolitan. Sibiu 1901. Această publicațiune este o reproducere din organul Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român. Statistica această conține cele mai interesante date despre numărul poporului român din Transilvania la an. 1750. despre preoții, bisericile, cristicii și porțiunile canonice, cari se află pe atunci în fie care parohie. Pentru istoricul parohiilor gr. cat. este de mare importanță, pentru aceea credem că n'ar trebui să lipsească din bibliotecile parohiale și protopopesci, pentru cari o și recomandăm cu totă căldura. Costă 1 cor. + 10 fil. porto și se poate procura de la Rsmul autor Dr. Augustin Bunea în Blaj.

Almanachul societății de lectură „Petru Maior“. Budapesta 1901. Format 4° mare, execuție tehnică deplină succedată. conținând portretele dlui Dr. Alesandru Mocsonyi de Foen, Alesandru Roman și a dnei Alma de Dunca-Schiau.

Almanachul conține interesantul istoric al societății de la înființarea ei 1861/2 până în zilele noastre. Partea științifică literară conține articole de Al. Mocsonyi, Constanța de Dunca-Schiau, Zaharia Boiu, I. cav. de Pușcariu, Ioan Slavič, Flor. Porcius, apoi din generația mai tină a membrilor societății articole de V. Bontescu, D. Stoica, I. Grosșian, Candin David ș. a. Prețul 4 cor. Se poate comanda direct de la Societatea „Petru Maior“. (Budapesta, Molnár utca 20. II. 10.)

A ieșit de sub tipar și se află de vânzare la administrația „Gazetei Transilvaniei“ și la librăria Ciurcu în Brașov:

Novela de Sienkiewicz: „Natură și viață, Sluga veche și Ianco musicantul.“ Traducere de I. C. Panțu; o broșură de 192 pag. Prețul 80 bani + 5 bani porto.

De asemenea se recomandă:

I. C. Panțu: În plasă. În Baltă. Cale grea. La Căde. La cărciuma lui Tiriplic. Schițe din viața de la țară. O broșură de 112 pag. cu prețul 40 bani + 5 bani porto.

I. C. Panțu: La țirg, povestire din viața unui cioban. O broșură din 32 pag. cu prețul 16 bani + 3 bani porto.

„Semănătorul“, Nr. 5 cu următorul sumar: Din „Divina Comedia“. G. Coșbuc. — În dimineața anului nou, P. Bujor. — De urit, în atelier (poesii). St. O. Iosif. — De ale preseii I. G. — Stric eă? (poesie). C. Xenii. — Dări de samă, H. Chendi. — Steana (poesie), I. Darie. — De-alungul străzii (schiță), Inex. — Urare, Sorcova. — Răspunsuri, Red. Numărul 20 bani. Abonamentul 10 lei pe an. Abonamente se pot face și la redacția foii noastre, trimițându-se banii înainte cel puțin pe 1/2 an.

„Noua Revistă Română“, Nr. 47. Vol. 5. cu următorul sumar: C. Rădulescu-Motru, Doctrina conservatoare, I. — Paul Grecianu, Criza actuală și criza viitoare. — Ovid Densușanu, Câte-va lămuriri „patrioților“ de la Ligă. — C. T. Teodorescu-Buzău, Viața universitară: Studenții? — Artur Gorovei, Din lumea lor. (Scene din viața de provincie). — Almeida Gânduri. — S. Fl. Marian, Checherița (din datinele și credințele Românilor despre insecte). — N. Iorga, Sate și preoți din Ardeal, mai ales în secolul al XVIII-lea. după corespondența acum descoperită a episcopului numit Dionisie Novacovici. — Iustin Lupus, O privire asupra evoluțiunii operei române. — A. D. Daniel,

Rolul școlilor comerciale. — L. Bachelin. Câte-va scrieri germaniste ale dlui Dr. Em. Grigorovitză. — Sterie Stinghe, Documente privitoare la trecutul Românilor din Șchet, Caion, Din urbră, moravuri antice. — G. Coșbuc, Din țara Basarabilor.

„Convorbiri Literare“, Nr. 1. Anul 36/1902. cu următorul sumar: St. O. Iosif, Poezia. — G. Murnu, Homer: Iliada. Cântul V. — I. Bianu, O scrisoare nepublicată a lui Ion Ghica. — D. Ouciu, titlul lui Mircea cel bătrân și posesiunile lui (urmăre). — N. I. Basilescu, Din Catulius. — I. A. Bassarabescu, Dînsa (schiță). — N. Iorga, Istoria lui Mihai Viteazul, Introducere. — C. Alimăneșianu, Importanța tinerei unui congres internațional al petrolului în București. — N. Iorga, Cronică.

Posta „Unirii“.

Un preot Gherlan. Acum după ce se scie de toți, cine e titularul, fac fôrte bine toți aceia, cari își implinesc datorința preoțescă.

„Alegerea din Ighiu“ a întârziat pentru numărul acesta.

Si. În numărul viitor da, în acesta n'a mai fost loc.

G. B. Dacă am fi știut de la început, s'ar mai fi putut, acuma culesul din nou costă prea mult. Regretăm.

Părintele Mosel. Va urma scrisoarea.

Am primit și achităm abonamentele plătite de la:

Filipiul-mare pe an. 1895 și 1896. *P. C. Mediaș* pe 1901 sem. 2-lea *Bușag* pe 1901 Iuliu—Septembrie. *Buzescu* pe 1901 sem. 2-lea și 1902 sem. 1. *Sădădate* pe întreg an. 1902. *Găbul* pe 1899 sem. 2-lea și 1900 sem. 1. *Cohalm* pe an. 1900 și 1901. *Fleca-de-sus* și *Chiheriul-de-jos* pe an. 1900. *Îr-Kăvăs*, *Petros (Jiți)*, *Subpădure*, *Pintic (Fărăgău)*, *Gălos-Petri*, *Mercina*, *Felsbánya*, *Hădrău* și *Juriiul-de-Câmpia* toate pe an. 1901. *T. B. Beiuș*, *Kis-Somkut*, *Hafeg*, *G. V. Agria*, *Timișoara*, *I. J. Gherla*, *Baia-de-Criș* și *Capnic* pe 1902 sem. 1. *Il. Epp*. *Lug*. 1902 sem. 1. *Bucium-găsa* pe 1902. *Tetiș* pe 1902 sem. 1. *Ghetea* pe 1901. *Mocira* pe 1901. *Săcutiu* pe 1900.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Inserate.

*****
Nr. 32—1902. (7) 1—3

EDICT.

După ce Surd Ana gr. cat. din Vișag de mai mult ca 10 ani și-a părăsit pe soțul legiuit Leu Gavrița gr. cat. din Bociu, și ubicațiunea aceleia nu este cunoscută, se citează prin acestea, ca în termen de un an și o zi, să se prezenteze înaintea forului matrimonial concernente; căci la cas contrariu, procesul divorțial urzit în contra-i de cătră numitul bărbat se va pertracta și decide și în absența ei.

De la presidiul forului matrimonial gr. cat. delegat de I. instanță al districtului protopopesci a Morlacei.

Morlacea, în 15 Ianuariu 1902.

Ioan Pop
v.-protopop.

*****
974 v. număr
1901. (3) 1—1

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1901. évi 2260. 5930. számú végzése köve k zőben Dr. Maniu Gyula balázsfalvi ügyvéd által képviselt Patria takarékpénztár javára Kerellió Muth. János ellen 935 kor. — fil. s jár. erejéig 1901. évi Szeptember hó 20-án foganatósított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 2250

kor. — fillérre becsült következő ingóságok, u. m.: szarvasmarhák, lovak, sertések, takarmány, gazdasági eszközök nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a d.-sz.-mártoni kir. jbiróság 1901-ik évi V. 293/4. számú végzése folytán 935 kor. — fil. tőkekövetelés ennek a végzés szerint járó 6% kamatai, és eddig összesen 180 kor. 30 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig Kerellőn alperes lakásán 1902. Január hó 21-én d. e. 11 orakor és D.-Szt.-Mártonban alperes lakásán leendő eszközlésére 1902. évi Január hó 22-ik napjának délutáni 2 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legfőbbbet igérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták, és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt D.-Szt.-Márton 1901. évi Deczember hó 25-ik napján.

Boilla Zachariás,
kir. jbirósági végrehajtó.976 v. szám
1901.

(4) 1—1

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1900. évi 1720. számú végzése következtében Dr. Maniu Gyula ügyvéd által képviselt Patria takarékpénztár javára Mark József és társai ellen 135 kor. — fil. s jár. erejéig 1901. évi Szeptember hó 25-én foganatósított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 890 kor. — fillérre becsült következő ingóságok, u. m.: szarvasmarhák, lovak, takarmány és gép nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a d.-sz.-mártoni kir. járásbiróság 1901. évi V. 607/3. számú végzése folytán 135 kor. — fil. tőkekövetelés, ennek 1898. évi Január hó 20-ik napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen 66 kor. 50 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig Bobohalmán alperesek lakásán leendő eszközlésére 1902. évi Január hó 23-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legfőbbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt D.-Szt.-Márton 1901. évi Deczember hó 23-ik napján.

Boilla Zachariás,
kir. jbirósági végrehajtó.969 v. szám
1901.

(5) 1—1

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1900. évi 2420. 2421. számú végzése következtében Dr. Maniu Gyula ügyvéd által képviselt Patria hitelintézet javára Ambrus József és társai ellen 400 és 136 kor. — fil. s jár. erejéig 1901. évi Szeptember hó 25-én foganatósított kielégítési végrehajtás

(1) 1-10

De la Tipografia „Aurora“ A. Todoran

din GHERLA — SZAMOSUJVÁR să pot procura următoarele cărți:

Cor.		Cor.		Cor.
4.40	Predice pentru Dumineci Tom. I. de Iustin Popfiu		Lira Sionului, sau cântarea sărbătorilor. — Poesii religioase-morale, lucrate după sf. Scriptură de A. Boca Velch. Cu o precuvin tare de G. Simu.	—50
3.—	Cuvântări bisericești la toate sărbătorile de peste an. de I. Papiu		Monologe de Antoniu Pop:	
3.—	Cuvântări funebreale iertăciunii pentru diferite cazuri de morțe, Intocmite de Ioan Papiu. Un volum de peste 24 côle	—08	Nr. 1. Pe neașteptate	—16
—80	Cathecese pentru pruncii școlari de Tit Bud	—16	Nr. 2. Pentru ce am rămas făcău bătrân	—08
—80	Manual catehetic pentru primii ani școlari de Basiliu Rațiu	—08	Nr. 3. La anul nou	—08
—20	Albina și leneșul de Aron Boca Velcherianul	—08	Nr. 4. Ce nici prin miute nu mi-a trecut.	—06
1.20	Amintiri din Grecia de T. Bulc	1.20	Nr. 5. O pățania	
—80	Bocete adevărate cântări la morți, adunate de Ioan Pop Reteganul	1.20	Merinde de la Școlă, sau învățătură pentru popor, culese din ziarul unui școlar de Dr. Georgiu Popa	—30
—50	Buchetul. Culegere de cântece culese de I. Pop Reteganul broș.	—50	Miseriile sociale. Novela de P. C. Z. Rovinar	
—20	Barb Cobzarul. Novela orig. de Emilia Lung	—50	Musa someșană. Poesii populare române din jurul Năsăudului. Adunate și arangiate de Iuliu Bugnariu. Partea I. Balade	
—60	Cântul în școala populară. De Iuliu Pop învățător în Năsăud	—40	Nr. 76 și 77. Narațiune istorică du. Wachsmann, de Ioan Tanco.	—120
—50	Cartea ilustrată pentru copii și copile. Cu 18 ilustrațiuni, de George Simu	—50	Noapți de erna. Novele pentru popor de G. Simu	—50
—50	Cartea Plugarilor, sau Povestiri economice despre grădinarit, economia câmpului, creșterea oilor etc.	—50	Nu mă uita. Colecțiune de versuri funebreale, urmate de iertăciuni, epitafii ș. a.	
—30	Cântăreța. Novela de Dem. Dan	—50	Omul. Noțiuni din anatomie și fiziologie de G. Cătană	—16
—56	Chinurile de cari strigă feciorii în joc de I. Pop Reteganul	—80	Omul și lumea. Cântări funebreale de Aron Boca Velch.	
—24	125 Chinuri de cari strigă feciorii în joc de I. Pop Reteganul	—60	Opăguri. Cât cioplite cât pilite și la lume împărțite de Ioan Pop Reteganul	
—12	Codrean. Craiul codrului de G. Simu	—16	Pe pragul mormintului. Versuri funebreale de G. Simu	
—80	Cu vârful penel. Scrieri satirico-humoristice de Antoniu Pop. I. Monologe. II. Humor și satiră. O broșură forte petrecătoare	—60	Pilde și sfaturi pentru popor de I. Pop Reteganul	
—16	Din Povestile lui Esop de Aron Boca Velcherianul	—60	Păcală și Tândală. de G. Cătană	
—20	De când să numește femeia porumbiță? Poveste de Laur. Ciobea	—60	Părintele Nicolae. Schițe din viața preoților de G. Simu	
—80	Din trecutul Silvaniei. Legendă de Victor Rusu	—30	Pietatea poporului român sau cântări evlavioase pentru cei ce merg la mănăstire, la locuri sfinte și în procesiuni	
—30	Zile negre. Versuri de Petrea de la Cluș	—60	Prietenul sătenului român. Sfătuiră în formă de dialog pentru elevi și adulți, compus de Ioan Pop Reteganul	
—20	Gruia lui Novac	—30	Proba de foc. Comedie într'un act de A. Kotzebe, localizată de Irina Sonea-Bogdan	
—12	Horea lui Pinteș vitezul	—20	Prin morțe la victorie. Comedie într'un act de A. Kotzebe, localizată de Irina Sonea-Bogdan	
—60	Ifigenia în Tauria. Tragedia în 5 acte. După Euripide tradusă în versuri de Petru Dulf	1.30	Poveștile Bănatului. De George Cătană învățător. Tom. I. 50 fil. Tom. II. 50 fil. Tom. III. 50 fil. Toate 3 la olată	
—60	Carnetul Roșu. O interesantă novela nihilista, tradusă de Moșul	—20	Reguli și sfaturi bune pentru pruncii școlari, de Ar. Boca Velcherianul	
—20	IONEL. Educațiunea unui bun copil, carte pentru părinți și alți educători de V. Gr. Borgovan	—60	Risete și zimbete de T. V. Gheaja	
—24	Indreptar pentru ortografia română de V. Dumbrava profesor	—30	Românul în sat și la oate, de Ioan Pop Reteganul	
—16	Imperăția țiganilor pe virtul unui ploș de A. Boca Velch.	—50	Sfaturi de aur sau câteva cântări fericire, de Aron Boca Velcherianul	
—20	Istoria P. C. Vergure Maria de Nicula	—30	Staroste, adevărată Datină de la muștele Românilor Ardeleani. Adunate de Ioan Pop Reteganul	
—20	Leonat cel tânăr. Istoria în versuri de Ioan Pop Reteganul (cu o ilustrațiune), o broșură cu conținut forte glumeț	2.—	Schițe din Italia de T. Bulc	
—40	Lira Bihorului. Balade populare de Antoniu Popp	—80	Suspina și zimbire. Poesii și proză, de Ant. Pop	
		—16	Țiganul la mănăstire. Poveste în versuri, de Ar. Boca Velcherianul	
		—16	Țiganul în rai. Poveste în versuri de Ar. Boca Velcherianul	
			Trandafiri și vioarele. Poesii populare de Ioan Pop Reteganul	—60
			Ultimul sicăstru. Tradițiune de G. Simu	—12
			Un cuvânt către frații români despre filoxera omenimii sau vinarsul de Aron Boca Velch.	—20
			Zina câmpiei de Aron Boca Velcherianul	—16
			Versuri de dor adunate din poezii români de A. Orar general pentru școala română cu 6 clase cu un singur învățător de G. Magiar, învățător.	—80
			Viața P. C. Vergure Maria de C. Darabant	—30
			Zidirea lumii, Adam și Eva, originea sf. Cruci și 12 Vineri de Ioan Pop Reteganul	—16

Cărți de rugăciuni:

1.—	Icona sufletului. Carte de rugăciuni și cântări bisericești, frumos ilustrată. Prețul unui exemplar legat
1.—	Mărgăritarul sufletului. Carte bogată de rugăciuni și cântări bisericești, frumos ilustrată. Edițiunea IV. Prețul unui exemplar legat
—44	Micul mărgăritar sufletesc. Carte bogată de rugăciuni și cântări bisericești, forte frumos ilustrată pentru pruncii școlari de ambele sexe. Prețul unui exemplar legat frumos.
—20	Carticică de rugăciuni și cântări pentru pruncii școlari de ambele sexe. Cu mai multe icône frumoase. Un exemplar broșe — 16 legat.

Din literatura pop. de Dom. Dogariu:

—12	Nr. 1. Moș Toma Bădiceanu
—12	" 2. Din viața unui haiduc „Vlad hoțul“.
—12	" 3. Insurătoarea sorelui
—12	" 4. Fiul bucătăresei.
—12	" 5. Văcărețul
—12	" 6. Diana, zina munților
—20	" 7. Cinci dialoguri întocmite pentru pruncii școlari
—12	" 8. Spiridon și Nicolae, basm.
—12	" 9. Fui Oii, basm.
—20	" 10. Povestiri și anecdote populare

Biblioteca teatrală a „Aurorei“:

—20	Nr. 1. Calea drăpă a cea mai bună. comedie într'un act
—24	Nr. 2. Paza Maicii Sfinte, dramă în 4 acte
—16	" 3. Otrava de hârciog, comedie într'un act
—20	" 4. Pedepsirea vanității, dramă într'un act
—20	" 5. Disertația fără voce, comedie într'un act
—20	" 6. Crescătorul, comedie într'un act
—20	" 7. Otrava femească, comedie într'un act
—40	" 8. Distrasiți comedie într'un act
—36	" 9. Iléna Cosuzéna, presă în 5 acte

Abonați:

2.20	Novele de V. Ranta Buticescu tom I., care e sub presă și va apăre în Martie a. c. — Prețul de abonament cu porto francat
------	--

Tot de aici să pot procura tot soiul de cărți și recuise școlare, tipărituri oficiose, hârtii, recuise de scris și altele.

Tipografia noastră primesce spre efectuare tot soiul de lucrări tipografice cu prețurile cele mai moderate. — Cataloge să trimit gratis și franco ori și cui. — Venzătorilor să dă rabatul cuvenit. — Comandele sint a să adresa la

Tipografia Aurora în Gherla—Szamosujvár.

Premiat la Expuzițiunea internațională din Chicago 1898.

Fabrica Curții ces. reg.
pentru lucrări în
BRIX & ANDERS
proprietari ai crucii de aur cu
(2) 1-12
fundată în anul 1847
sau argint și bronz
coronă pentru merite
in Viena I. Dorotheergasse 5. pregătesce

LUCRURI BISERICESCII DIN METAL
pe cum chivoturi, potire, cruci, felinare, candelă, cadelnițe, candelabre etc., cu prețurile cele mai ieftine.
Cataloge ilustrate, desemnuri, fotografii săi preliminară se trimit la dorință gratuit. Să primesc ori ce obiecte pentru aurit, argintit, ori obducere cu bronz, pe cum și ori și ce reparatură.

Comunicarea trenurilor prin gara Küküllöszög—Blaș.

(valabil din 1 Oct. 1901).

Sosesc			Plécă		
1. De către Teiuș:			1. Cătră Teiuș:		
Tren accelerat,	9:04	dim.	Tren mixt.	12:58	d. a.
" mixt,	2:26	d. a.	" accelerat,	7:35	sara
" personal,	1:02	nóptea	" personal,	2:23	nóptea
2. De către Copșa:			2. Cătră Copșa:		
Tren mixt,	12:56	d. a.	Tren accelerat,	9:05	dim.
" accelerat,	7:34	sara	" mixt,	2:28	d. a.
" personal,	2:21	nóptea	" personal,	1:07	nóptea
3. De către Sódvrad:			3. Cătră Sódvrad:		
Tren personal,	8:48	dim.	Tren mixt	3:25	nóptea
" mixt,	6:50	sara	Tren personal,	2:48	d. a.

Tipografia Seminarului archidieceșan.

nițian l'ogialt și 1046 kor. — filierre becsitt következő ingóságok, n. m.: szarvasmarhák, sertések hirtők gének egyébb gazdasági eszközök és épületek nyilvános árverésen eladának.

Mely árverésnek a d.-Szt.-Mártoni kir. bíróság 1901. évi V. 608/3 számú végzése folytán 400 és 136 kor. — fil. tőkétöveleis, ennek a végzés szerint járó 6% kamatai, és eddig összesen 110 korona — filierben bíróság már megállapított költségek erejéig Babahalmán árverések lakásán leendő eszközölésére 1902. évi Jan. hó 24-ik napjánok délelőtti 10 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivának meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénz fizetés mellett, a legközbet igérőnek, szüktség esetén becsáron alul is el fogának adatni.

Amennyiben az előtérzendő ingóságokat mások is le és felilfogalatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendelének.

Kelt D.-Szt.-Márton 1901. évi Deczemher hó 23-ik napján.

Boilla Zachariás,
kir. bírósági végrehajtó.

1065 v. szám
1901. (6) 1-1

Árverési hirdemény.

Alhite bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezennel

közhitre teszi, hogy a egyulaf-hérvári kir. törvényszék 1900. évi 1881. számú végzése következtében Dr. Main Gyula ügyvéd által képviselt Parria hitelinzetet javára Popa Pavel és társai ellen 500 kor. — fil. s jár. erejéig 1901. évi Oktober hó 28-án fogamatostott kielégítési végrehajtás után l'ogialt és 690 kor. — filierre becsitt következő ingóságok, n. m.: szarvasmarhák, juhok szeker és takarmánynevi nyilvános árverésen eladának.

Mely árverésnek a d.-Szt.-Mártoni kir. bíróság 1901. évi V. 678/3. számú végzése folytán 500 kor. — fil. tőkétöveleis, ennek 1899. évi Aprilis hó 4-ik naóától járó 6% kamatai, és eddig összesen 113 kor. 22 fillierben bíróság már megállapított költségek erejéig Királyalván alperesek lakásán leendő eszközölésére 1902. évi Január hó 27-ik napjánok délelőtti 9 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivának meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legközbet igérőnek, becsáron alul is el fogának adatni.

Kelt D.-Szt.-Márton 1901. évi Deczemher hó 23-ik napján.

Boilla Zachariás,
kir. bírósági végrehajtó.

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER

liferanți de curte ces. și reg. pentru materie de metasă și ornamente sacre,

Viena I. Kohlmarkt 2. „la porumbul alb“.

recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de es. falone, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandii, plasănice, baldachine, prapori etc. cum și toate utensiliile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivot, artoclasie, tricheriü și dichieriü, cadelnițe, candel, sfesnice, candelabre etc. toate pregătite solid și cu prețul cel mai ieftin de fabrică.

Cataloge ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

(62) 5-10

Alexandru Gratzel
Comisionar pentru Venerabil Cler catolic
Viena I. am Lugeck Nr. 3.
Recomandă artichi săi speciali:
Tămăia Aegyptiană din anul 1901.

Singur acest Aparat da o lumina tehnica si gră, care arde neinterupt de 6-14 ori câte 24 ore cu o facără frumoasă și nișită.

Candela pentru oleu din sticla roșie-rubin, vinăx ori verde . . . . . H. 1-20
Pitil-patent pentru un an întreg Nr. 0, 1, 2, 3 ori 4 . . . . . H. 1-40
Acoperamint aurit . . . . . H. 1-70
Strecurătoare pentru oleu cu bumbac . . . . . H. 1-18
Pedestal în rezervă din metal . . . . . H. 1-12
Cin de alamă și lemn . . . . . H. 1-60
Suma H. 4-20

Pe lângă acestea o candelă roșie, vinăx ori verde în rezervă . . . . . H. 1-20
1 Sticla împiedică pentru 26 lire . . . . . H. 2-10
1 Ladnițe de transport și rambursă . . . . . H. 1-96

Oleu pentru Aparat din 1901.

Oleul meu pentru Aparat se pregătese anume pentru mine din cea mai bună rapixă ungară, și să depute în nise rezervă anume pregătite câte 6-8 săptămâni ca oleu crud, apoi după o păcăț după rafinat se așază prin o strecurătoare de bumbac în vase, prin ce primească o fineță extraordinară

Pentru un an întreg.

25 kile de oleu pentru Aparat à 64 cr. . . . . H. 13-42
1 Sticla împiedică pentru 26 lire . . . . . H. 2-10
Transport la gară și rambursă . . . . . H. 1-80
Suma H. 14-82

Lampe bisericesci pompoșe

Pe lângă acestea o coșară pentru transport 60 cr. pregătite după desămurile unor artiști academici, forte frumos și solid lucrate, aurite . . . . . H. 60-
Lampe pentru biserică mai mari . . . . . H. 90-
Storă pentru lampe din căneță roșie ita-liană în o lungime de 10 metri cu 6 globuri și cuceră . . . . . H. 8-90
Aceleași cu cuceră mai forte frumoșă . . . . . H. 9-80

Lumină din coardă fină veritabilă

fără amestecarea altor materii 1 kilo H. 2-75
cu următoarele mărimi:

1 Kilo	à 1	à 2	à 4	à 6	à 8	à 12
cu lung. 6	118	96	79	66	66	47
cu gros. 3 1/2	2 1/2	2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2

1 Kilo	à 1	à 2	à 4	à 6	à 8	à 12
Mărima:	à 1 1/2 și à 2	à 4	à 6	à 8	à 12	à 16
cu lungim. 118	88	72	46	68	44	68
cu grosim. 3 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2	2 1/2

Lumină bisericescă noi exelente

4-10 kile à H. 1-75 de la 10 kile în sus à H. 1-60
Sistem de ceară sistem francez pentru aprinderea luminilor, care arde frumos și nu stroposește, în rolle de 5 m. costă H. 1-24
Corn de aprins și stins
Sonerie armonică
Cu clopotei mai mari și mai fini . . . . . H. 6-
Cadelniță și naviculă . . . . . H. 8-
din argint de china, argint . . . . . H. 17-
Sticlițe de cristal
pentru vin și apă, în formă forte araitice . . . . . H. 1-50
din cristaliu cel mai curat, părechea . . . . . H. 1-80
Mai mari, părechea . . . . . H. 1-80
Aurite, părechea . . . . . H. 1-80
Pentru acestea o țasă mare din argint noș H. 1-80

Afară de obiectele aci înșirate lițerez ori ce articulu pentru biserică și garanție pentru bunătatea ori carei marțe trimise de mine.

(49) 6-10

Cu distincă alimă:
Alexandru Gratzel m. p.